

Fjodor Mihajlovič Dostojevski

ZIMSKI ZAPISKI
O POLETNIH
VTISIH

Дополнительные Записки

Fjodor Mihajlovič Dostojevski
ZIMSKI ZAPISKI O POLETNIH VTISIH

Fjodor Mihajlovič Dostojevski
ZIMSKI ZAPISKI O POLETNIH VTISIH

Zbirka NEMINLJIVI 16

© Celjska Mohorjeva družba, 2022

Vse pravice pridržane.

Svetopisemsko besedilo je iz *Slovenskega standardnega prevoda Svetega pisma* (SSP). © 1996, 2003, Društvo Svetopisemska družba Slovenije, z dovoljenjem. Vse pravice pridržane.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.161.1-4

DOSTOEVSKIJ, Fedor Mihajlovič

Zimski zapiski o poletnih vtisih / Fjodor Mihajlovič Dostojevski ; prevajalka Urša Zabukovec ; [komentarji in spremna beseda Urša Zabukovec]. - Celje : Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba, 2022. - (Zbirka Neminljivi ; 16)

Prevod dela: Zimnie zametki o letnih vpečatenijah

ISBN 978-961-278-582-6

COBISS.SI-ID 100682243

Fjodor Mihajlovič Dostojevski

ZIMSKI ZAPISKI O POLETNIH VTISIH

Prevedla dr. Urša Zabukovec

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
— Prva slovenska založba —

PRVO POGlavJE
NAMESTO PREDGOVORA

oliko mesecev me že nagovarjate, dragi moji, naj vam čim prej opišem svoje vtise iz tujine, in niti ne slutite, da me s to svojo prošnjo spravljate v hudo zadrego. Kaj naj vam povem novega, še ne opisanega? Kdo od nas, Rusov (se pravi tistih, ki berejo vsaj časopise), Evrope ne pozna dvakrat bolje kot Rusijo? Dvakrat sem tu zapisal iz vljudnosti, v resnici pa vsaj desetkrat bolje. Poleg teh splošnih opazk tudi zelo dobro veste, da vam pravzaprav nimam kaj povedati, sploh pa ne po vrstnem redu, saj si stvari nisem ogledoval po vrsti, tistega, kar sem videl, pa si nisem utegnil dobro ogledati. Bil sem v Berlinu, Dresdnu, Wiesbadnu, Baden-Badnu, Kölnu, Parizu, Londonu, Luzernu, Ženevi, Genovi, Firencah, Milanu, Benetkah in na Dunaju, ponekod celo dvakrat, in vse to, vse to sem obiskal natanko v dveh mesecih in pol! Si človek sploh lahko kaj dobro ogleda, če takšno pot opravi v vsega skupaj dveh mesecih in pol? Saj se spomnite, da sem načrt svoje poti sestavil že v Peterburgu. V tujini nisem bil še nikoli; tja me je vleklo tako rekoč od ranega otroštva, že takrat, ko sem ob zimskih večerih, ko še nisem znal brati, z odprtimi usti ter okamnel od groze in navdušenja poslušal, ko so starši pred spanjem brali romane Anne Radcliffe, od katerih se mi je ponoči bledlo, kot da bi bil vročičen. V tujino sem se končno odpravil pri svojih štiridesetih, in seveda sem si želel videti

ne le čim več, ampak vse, nujno čisto vse, in sicer ne glede na časovno stisko. Poleg tega nikakor nisem bil v stanju, da bi hladnokrvno izbiral kraje. O bog, kaj vse sem jaz pričakoval od tega potovanja! »Tudi če si ničesar ne bom podrobno ogledal,« sem razmišljal, »bom pa vsaj vse videl, povsod bil; iz vsega, kar bom videl, pa se bo že ustvaril nekakšen celosten vtis, nekakšen splošen pregled. Vso ›deželo svetih čudes‹ bom uzrl naenkrat, s ptičje perspektive – kot bi z vrha gore zrl navzdol na obljubljeni deželo. Skratka, rodil se bo nekakšen nov, čudovit, močan vtis. Kajti kaj zdaj, ko sedim doma in se spominjam svojih poletnih popotovanj, najbolj obžalujem? Ne tega, da si ničesar nisem zares podrobno ogledal, ampak to, da sem bil tako rekoč povsod, v Rimu, recimo, pa nisem bil. V Rimu bi morda izpustil papeža ...«

Skratka, obsedla me je nepotešljiva želja po novem, po premeščanju, po splošnih, strnjjenih, panoramskih, obetavnih vtisih. No, in kaj po takšnih priznanjih sploh lahko pričakujete od mene? Kaj naj vam povem? Kaj upodobim? Panorama, perspektivo? Morda kaj s ptičje perspektive? Verjetno mi boste takoj rekli, da letam previsoko. Poleg tega se imam za tankovestnega človeka in nikakor nočem lagati, celo v vlogi popotnika ne. A če vam bom začel opisovati in upodabljati že samo panoramo, bom zagotovo lagal, in sicer sploh ne zato, ker sem popotnik, ampak zgolj zato, ker se v takšni situaciji ne da *ne lagati*. Sami presodite: Berlin, denimo, mi je pustil grenek priokus, a tam sem bil vsega skupaj štiriindvajset ur. Zdaj vem, da sem do Berlina krivičen, da nimam pravice trditi, da pušča grenek priokus. Če že, potem grenko-sladkega, in ne grenkega. Kaj je krivo za to mojo usodno zmoto? Zagotovo to, da sem, bolan človek, človek, ki ima težave z jetri, osemindvajset ur dirjal z vlakom

skozi meglo proti Berlinu, tam pa mi je neprespanemu, porumenelemu, utrujenemu in vsemu polomljenemu takoj padlo v oči to, da je Berlin neverjetno podoben Peterburgu. Enake ravne ulice, enaki vonji, enaki ... (no, ne bom zdaj našteval vseh enakosti!). Uf, moj bog, sem pomislil sam pri sebi, a se je splašalo dva dni mučiti se na vlaku le za to, da bi potem zagledal prav tisto, kar si zapustil? Še lipe mi niso bile všeč – lipe, za katere je Berlinčan pripravljen žrtvovati tisto, kar mu je najdražje, morda celo svojo ustavo. Kajti kaj je Berlinčanu dražje kot njegova ustava? Poleg tega so imeli tudi sami Berlinčani, vsi do zadnjega, tako nemške obraze, da sem se odpovedal celo Kaulbachovim freskam (o groza!) in jo karseda hitro ucvrl v Dresden, saj sem v duši gojil kar najgloblje prepričanje, da se je na Nemca treba prav posebej navaditi – če ga nisi navajen, ga v večjih količinah resnično težko prenašaš. V Dresdnu sem bil nato krivičen celo do Nemk: takoj ko sem stopil na cesto, me je prešinilo, da ni nič bolj odbijajočega od dresdenskih žensk in da bi bil pevec ljubezni Vsevolod Krestovski, najbolj odločen in najbolj razigran ruski pesnik, tukaj popolnoma izgubljen, morda bi celo podvomil o svojem poslanstvu. Seveda sem takoj začutil, da govorim neumnosti in da ta pesnik nikoli, v nobenem primeru ne bi mogel podvomiti o svojem poslanstvu. Čez dve uri mi je bilo vse jasno: ko sem se vrnil v hotelsko sobo in si pred ogledalom pokazal jezik, sem ugotovil, da moja sodba o dresdenskih damah spominja na kar najgrše obrekovanje. Moj jezik je bil rumen, malignen ... »Ampak ali je človek, ali je človek, ta kralj narave, res do te mere odvisen od svojih lastnih jeter?« sem pomislil. »Kakšna nizkotnost!« S temi tolažljivimi mislimi sem se odpravil v Köln. Priznam, da sem si veliko obetal

od katedrale; v mladosti, ko sem se učil arhitekturo, sem jo risal z globoko spoštljivostjo. Ko sem se čez en mesec, na poti iz Pariza domov, spet peljal skozi Köln in katedralo videl drugič, sem jo že hotel »na kolenih prositi odpuščanja«, ker ob prvem srečanju nisem prepoznal njene lepote – natanko tako kot Karamzin, ki je iz istega razloga pokleknil pred Renskimi slapovi. Ob prvem srečanju mi namreč katedrala ni bila niti malo všeč: zdelo se mi je, da so to same čipke, čipke in nič drugega kot čipke, elegantna stvarca v stilu obtežilnika za papir na pisalni mizi, le da je visoka sedemdeset sežnjev. »Nič posebno veličastnega,« sem presodil – natanko tako, kot so nekoč naši dedje sodili Puškina: »Kar preveč lahkotno je tole, nič vzvišenega.« Sumim, da sta na to mojo prvo presojo vplivali dve stvari. Prva je kolonjska voda. Jean-Maria Farina stoji prav tamle zraven katedrale, in ne glede na to, v katerem hotelu se boste nastanili, kako boste razpoloženi, kako vneto se boste skrivali pred svojimi sovražniki, še zlasti pred Jeanom-Maria Farino, vas bodo njegove stranke našle, in takrat bo samo še »*Eau de Cologne ou la vie*«, ¹ prvo ali drugo, tretje možnosti ni. Ne morem z gotovostjo trditi, da vas bodo napadli ravno z besedami »*Eau de Cologne ou la vie*«, a ne bi se čudil, če bi bilo tako. Spomnim se, da sem imel takrat ves čas nekakšne privide in prisluhe. Druga stvar, zaradi katere sem se razjezil in postal krivičen, pa je bil nov kölnski most. Most je vsekakor prečudovit in mesto je upravičeno ponosno nanj, a vseeno se mi je zdelo, da s tem ponosom pretiravajo. Seveda sem se takoj razjezil. Poleg tega zbiralec grošev pri vhodu na most nikakor ne bi smel od mene zahtevati te – sicer razumne – takse z izrazom,

¹ Kolonjska voda ali življenje (fr.).

kot da me želi oglobiti za meni neznan prekršek. Ne vem, a zdelo se mi je, da se Nemeč košati. »Gotovo je uganil, da sem tujec, in to Rus,« sem pomislil. Vsaj njegove oči so mi že skoraj sporočale: »Vidiš naš most, ti klavrni Rus – črv si v primerjavi z naš most in z vsak Nemeč, ker ti nimaš takšen most.« Priznajte, da je to nekoliko žaljivo. Nemeč seveda tega ni izrekel, morda si tega niti mislil ni, a to pravzaprav ni pomembno; takrat sem bil tako prepričan, da želi reči prav to, da sem dokončno popenil. »Mater,« sem pomislil, »saj smo tudi mi izumili samovar ... tudi mi imamo revije ... tudi pri nas izdelujejo vojaške zadeve ... pri nas ...« Skratka, razjezil sem se, kupil stekleničko kolonjske, ki se ji nikakor nisem mogel izogniti, in jo mahnil v Pariz – v upanju, da bodo Francozi neskončno bolj prijazni in zanimivi. Zdaj pa presodite sami: če bi premagal samega sebe, če v Berlinu ne bi preživel enega dneva, ampak en teden, v Dresdnu enako, v Kölnu, recimo, vsaj tri dni, no, vsaj dva, bi se lahko še drugič ali celo tretjič ozrl na te predmete s popolnoma drugačnimi očmi in bi si o njih ustvaril boljše mnenje. Celó sončni žarek, čisto navaden sončni žarek, igra tu pomembno vlogo: če bi svetil nad katedralo tako, kot je svetil ob mojem drugem obisku Kölna, bi se mi stavba že takrat pokazala v svoji pravi luči in ne tako kot tistega oblačnega in celo nekoliko deževnega jutra, ko je v meni lahko sprožila le izbruh ranjenega domoljubja. To seveda nikakor ne pomeni, da se domoljubje rojeva le ob slabem vremenu. Zdaj torej vidite, dragi moji, da si človek v dveh mesecih in pol ne more vsega dobro ogledati, zato vam ne morem postreči s kar najbolj točnimi podatki. Nehote bom moral kdaj govoriti neresnico, zato ...

A tu mi skočite v besedo. Pravite, da tokrat ne rabite točnih podatkov, da jih boste, če bo treba, našli v Reichardovem

vodiču, in da, nasprotno, sploh ne bi bilo slabo, če bi si vsi popotniki prizadevali ne toliko za absolutno zvestobo (ki je skoraj nikoli ne zmorejo doseči), kolikor za iskrenost, če se tu in tam ne bi bali razkriti svojega lastnega vtisa ali avanture, pa četudi jim ta ne bi bila posebej v čast, in če svojih sklepov ne bi preverjali pri znanih avtoritetah. Pravite, skratka, da potrebujete le moja lastna, a iskrena opažanja.

»Aha,« vzkliknem jaz, »želite si torej golega besedičenja, lahkotnih skic, intimnih, mimobežnih vtisov.« To sprejem in že segam po svojo beležnico. Tudi prostodušen bom poskušal biti, kolikor se bo le dalo. Le ne pozabite, da bo morda zelo veliko od tistega, kar bom zapisal, z napakami. Ne vse, seveda. Človek se, recimo, ne more zmotiti glede tega, da v Parizu stojita Notre-Dame in Bal Mabille. Še zlasti slednje dejstvo so vsi Rusi, ki so pisali o Parizu, tako dobro izpričali, da o njem že težko podvomimo. O tem se verjetno tudi jaz ne bom zmotil, čeprav vam tega, če smo zelo strogi, ne morem zagotoviti. Saj vendar pravijo, da ne moreš biti v Rimu in ne videti bazilike svetega Petra. No, zdaj si pa predstavljajte, da sem bil v Londonu, a nisem videl svetega Pavla. Res ga nisem. Nisem videl katedrale svetega Pavla. Med Petrom in Pavlom je seveda razlika, a za popotnika se to vseeno ne spodobi. Tu imate torej mojo prvo dogodivščino, ki mi sicer ni preveč v čast (no, morda sem katedralo videl od daleč, z razdalje več kot dvesto sežnjev, a se mi je mudilo v Pentonville, zato sem samo zamahnil z roko in se odpeljal dalje). Zdaj pa k stvari, k stvari! Veste, nisem se ves čas samo vozil in gledal s ptičje perspektive (s ptičje perspektive ne pomeni zviška; to je arhitekturni tērmin, saj veste). Ves mesec – razen osmih dni, ki sem jih porabil v Londonu – sem preživel v Parizu.

Zdaj vam bom torej napisal nekaj o Parizu, saj sem si ga vseeno bolje ogledal kot, denimo, katedralo svetega Petra ali dresdenske dame. Pa začnimo.

VSEBINA

PRVO POGlavJE NAMESTO PREDGOVORA

5

DRUGO POGlavJE NA VLAKU

13

TRETJE POGlavJE, KI JE POPOLNOMA NEPOTREBNO

19

ČETRTO POGlavJE, KI POPOTNIKOM NE BO ODVEČ

37

PETO POGlavJE BÁAL

45

ŠESTO POGlavJE ESEJ O BURŽUJU

57

SEDMO POGlavJE NADALJEVANJE PREJŠNJEGA

71

OSMO POGlavJE BRIBRI IN MABIŠ

85

Komentarji *Dr. Urša Zabukovec*

99

Spremna beseda *Dr. Urša Zabukovec*

123

Fjodor Mihajlovič Dostojevski
ZIMSKI ZAPISKI O POLETNIH VTISIH

Zbirka NEMINLJIVI 16

Naslov izvirnika: Зимние заметки о летних впечатлениях
Prevod, komentarji in spremna beseda: dr. Urša Zabukovec
Urednik: Jernej Kusterle
Oblikovanje in prelom: Sara Pančur

Izdala in založila:

Društvo Mohorjeva družba in Celjska Mohorjeva družba, d. o. o.

Za založbo:

predsednik Lojze Kozar in ravnateljica dr. Tanja Ozvatič

Celjska Mohorjeva družba, Prešernova ulica 23, SI-3000 Celje
www.mohorjeva.org

Natisnila tiskarna Dravski tisk v 500 izvodih
Celje 2022

